

Research Paper

**Analysis And Evaluation of Urban Worn Texture with Emphasis on Urban Livability
(Case Study: Shiraz city)**

Mohsen Pourkhosravani*: Professor, Faculty of Literature and Humanities, Department of Geography, University of Kerman, Kerman, Iran

Ali Asghar Abdollahi: Associate Professor, Faculty of Literature and Humanities, Department of Geography, University of Kerman, Kerman, Iran

Mohsen Berizi: Master's Degree, Faculty of Literature and Humanities, Department of Geography, University of Kerman, Kerman, Iran

ARTICLE INFO

Received: 2023/09/18
Accepted: 2024/02/23
PP: 27-42

Use your device to scan and read the article online

Keywords: livability, worn texture, sustainable development, Shiraz city

Abstract

Today, livability is considered an important matter in the context of the city. Livability is also a sub-set of sustainability goals that directly affects people in the community and includes the development of the local economy, environmental quality, justice, access, security, public health and social cohesion. For this purpose, the aim of the present study is to analyze and evaluate the viability of worn-out fabric in Shiraz city. The method of conducting analytical and descriptive research and the method of collecting documentary and library information was field and questionnaire completion. To analyze the data, one-sample T-test, step-by-step regression model and hierarchical AHP model were used. The results of the T-test show that the physical, social, economic, environmental and management dimensions of the livability of the dilapidated fabric of Shiraz city are not acceptable and do not have a favorable and suitable level. The analysis of the results of the step-by-step regression model shows that in the physical index the degree of residential building compactness and the small size of the parts, in the social index the sense of belonging to the neighborhood and social security, in the economic index of income generation opportunities, in the environmental index of workplace pollution and Noise pollution and the management index of people's participation in projects have had the greatest impact. Also, the results of the AHP hierarchical model analysis show that the social index with a score of (0.36) ranks first, the physical index with a score of (0.233) and the management index with a score of (0.175), the environmental index with a score of (0.175) (0.161) and the economic index with a score of (0.099) have been placed in the next stages and none of the indicators have achieved an average status, which calls the authorities' serious attention to this historical region.

Citation: Pourkhosravani, M., Abdollahi, A., & Berizi, M. (2025). **Analysis And Evaluation of Urban Worn Texture with Emphasis on Urban Livability (Case Study: Shiraz city)**. *Journal of Research and Urban Planning*, 16(61), 27-42. <https://doi.org/10.30495/jupm.2024.32476.4403>

*. **Corresponding author:** Mohsen Pourkhosravani, **Email:** pourkhosravani@uk.ac.ir

Extended Abstract

Introduction

Livability is a subset of sustainability goals that directly affect community members, and includes local economic development, environmental quality, equity of access, security, public health, and social solidarity (Pandey, 2013). Today, worn-out urban tissues have attracted the attention of experts in terms of livability. The livability of the worn-out urban fabric refers to the parts of the legal boundaries of the city that are vulnerable due to physical wear and tear, lack of proper vehicle access, facilities and services, the presence of harmful uses, the presence of unsafe structures and urban infrastructure. They have little economy. These structures cannot be renovated due to the poverty of the residents and their owners, therefore investors have a great incentive to invest in them (Charani, 2014: 14). On the other hand, the historical context are the contexts that include works left from the past, full of images and imaginations of the city and a new and irreplaceable place, which can help in making communities aware of the cultural and historical values of the city. In this regard, this research tries to evaluate and analyze urban livability in the worn-out fabric of Shiraz city.

Methodology

Shiraz city is located at 52°29' to 52°36' east longitude and 29°33' to 29°41' north latitude. Its height from sea level varies between 1480 and 1670 meters in different parts of the city. The methodology of this research is descriptive-analytical and based on the survey method. Documentary sources, library and field studies have been used to collect data. Then 381 questionnaires were distributed among the residents of worn-out tissue. In the next step, Analytical Hierarchy Model (AHP) will be used to rank and determine the importance of criteria, and then step by step regression method will be used to determine the relationship and dependence between variables. After that, we will check the significant difference between the variables by using the one-sample T-test.

Results and Discussion

The findings of the research indicate that the access status of the worn tissue mainly has an irregular structure. In such a way that most of its passages are dead ends and less than 6

meters wide, and the impermeability coefficient in them is less than 30%. Also, most of the materials used in it are wood, brick, clay and cement, which lack technical and engineering calculations. The historical houses of this context are 150 years old or more. Also, the evaluation of the components of the social dimension shows that the lack of sufficient lighting and the lack of green spaces and cultural places in the area of the worn-out fabric have caused problems for the residents. Issues such as the inappropriateness of the living environment and the reduction of the efficiency of worn-out tissue, the completion of the process of wear and tear, physical instability, the formation of social problems, the increase of class distance, the influx of foreign immigrants have caused the residents to not show a sense of belonging to their residential area and migrate from the area. The environmental components show that the distribution of greenery and vegetation in the worn-out fabric is not in a good condition. The amount of green area is 2100 square meters, which is 0.1% of the total green area of other areas. In general, the mean values obtained from the T-test of the significant level between the physical, social, economic, environmental and administrative dimensions in the dilapidated fabric of Shiraz city are less than 5%. This obtained value shows a significant difference with the desired situation.

Conclusion

The results of the research show that renovation and improvement services are not performed well in the area of worn-out fabric of Shiraz city, and this area is still far from living criteria and reaching a standard level of urban quality for citizens. The results of the AHP hierarchical model analysis show that the social index with a score of (3.6) ranks first, the physical index with a score of (2.33) ranks second, and the management index with a score of (0.175) ranks third. Environmental index with a score of (0.161) ranks fourth and economic index ranks last with a score of (0.099). Also, in the social index, attention to the amount of participation with a weight of (0.203) ranks first and the safety of children and women ranks last with (0.031). In the physical index, accessibility status with weight (0.170) is in the first place

and the number of parking spaces with the least weight (0.22) is in the last place. In the management index, the expert force with a weight of (0.239) is ranked first and the provision of facilities and services such as loans with a weight of (0.088) is ranked last. In the environmental index, traffic in the

neighborhood with a weight of (0.359) and workplace pollution with a weight of (0.066) are ranked last with the lowest weight. In the economic index, income generation opportunities with a weight of (0.356) and affordable housing (0.025) with the lowest weight are ranked last.

تحلیل و ارزیابی بافت فرسوده شهری با تاکید بر زیست پذیری شهری (مطالعه موردی: بافت فرسوده شهر شیراز)

محسن پورخسروانی^۱: استاد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جغرافیا، دانشگاه کرمان، کرمان، ایران
علی اصغر عبدالمهی: دانشیار، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جغرافیا، دانشگاه کرمان، کرمان، ایران
محسن بریزی: کارشناسی ارشد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جغرافیا، دانشگاه کرمان، کرمان، ایران

چکیده

امروزه زیست پذیری در بستر شهر یک امر مهم تلقی می‌شود. زیست پذیری نیز زیر مجموعه‌ای از اهداف پایداری است که به طور مستقیم بر روی افراد اجتماع تاثیر می‌گذارد و شامل توسعه اقتصاد محلی، کیفیت محیطی، عدالت، دسترسی، امنیت، سلامت عمومی و انسجام اجتماعی است. به همین منظور هدف پژوهش حاضر تحلیل و ارزیابی زیست‌پذیری بافت فرسوده شهر شیراز می‌باشد. روش انجام پژوهش تحلیل و توصیفی و شیوه جمع آوری اطلاعات اسنادی و کتابخانه‌ای، میدانی و تکمیل پرسشنامه بوده است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون T تک نمونه‌ای، مدل رگرسیون گام به گام و مدل سلسله مراتبی AHP استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون T نشان می‌دهد که ابعاد کالبدی، اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و مدیریتی زیست پذیری بافت فرسوده شهر شیراز وضعیت قابل قبولی ندارد و دارای سطح مطلوب و مناسبی نمی‌باشد. تحلیل نتایج مدل رگرسیون گام به گام نشان می‌دهد که در شاخص کالبدی میزان فشردگی ابنیه مسکونی و ریز دانگی قطعات، در شاخص اجتماعی حس تعلق به محله و امنیت اجتماعی، در شاخص اقتصادی فرصت‌های درآمدزایی، در شاخص زیست محیطی آلودگی کارگاهی و آلودگی صوتی و در شاخص مدیریتی مشارکت مردم در طرح‌ها بیشترین تاثیر گذاری داشته است. همچنین نتایج تحلیل مدل سلسله مراتبی AHP نشان می‌دهد که شاخص اجتماعی با امتیاز (۰/۳۶) در رتبه اول و شاخص کالبدی با امتیاز (۰/۲۳۳) و شاخص مدیریتی با امتیاز (۰/۱۷۵)، شاخص زیست محیطی با امتیاز (۰/۱۶۱) و شاخص اقتصادی با امتیاز (۰/۰۹۹) در مراحل بعدی قرار گرفته‌اند و هیچ کدام یک از شاخص‌ها وضعیت متوسط را کسب نکرده‌اند که این موضوع توجه جدی مسئولین به این منطقه تاریخی را می‌طلبد.

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۲۷
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۰۴
شماره صفحات: ۲۷-۴۲

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

واژه‌های کلیدی:

زیست پذیری، بافت فرسوده، توسعه پایدار، شهر شیراز.

استاد: پورخسروانی، محسن؛ عبدالمهی، علی اصغر، و بریزی، محسن (۱۴۰۴). تحلیل و ارزیابی بافت فرسوده شهری با تاکید بر زیست پذیری شهری (مطالعه موردی: بافت فرسوده شهر شیراز)، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۱۶(۶۱)، ۲۷-۴۲.
<https://doi.org/10.30495/jupm.2024.32476.4403>

مقدمه

تمامی عوامل انسان ساخت و طبیعی موجود در شهر حتی خود انسان‌ها درگیر تغییر و تحولاتی پیوسته و آرام می‌باشند (Naqizadeh, 2015: 27). اساساً شهر پدیده‌ای است که در تبعیت از تحولات تاریخی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی در یک قلمرو جغرافیایی شکل می‌گیرد و از سه رکن اساسی (انسان، ارتباطات و کالبد شهر) تشکیل می‌شود (Rezavian et al., 2013: 17). وجود کاربری‌های مختلف منطقه‌بندی شده، سیستم خیابان‌بندی، ساختمان‌های عمومی و فضای سبز، امکانات و شبکه حمل و نقل که در کنار یکدیگر قرار گرفته و می‌تواند تعریف دیگری از شهر باشد (Shekoui, 2008: 372). در همین راستا زیست‌پذیری زیر مجموعه‌ای از اهداف پایداری است که به طور مستقیم بر روی افراد اجتماع تاثیر می‌گذارد و شامل توسعه اقتصاد محلی، کیفیت زیست‌محیطی، عدالت دسترسی امنیت و سلامت عمومی و انسجام اجتماعی می‌باشد (pandey, 2013: 23). زیست‌پذیری بافت فرسوده شهری به عرصه‌هایی از محدوده قانونی شهرها اطلاق می‌شود که به دلیل فرسودگی کالبدی، عدم برخورداری مناسب از دسترسی سواره، تاسیسات و خدمات، وجود کاربری‌های آسیب‌رسان، وجود ساختارهای غیر ایمن و زیرساخت‌های شهری آسیب‌پذیر بوده و از ارزش مکانی و اقتصادی نازلی برخوردارند. این بافت‌ها به دلیل فقر ساکنان و مالکین آنها امکان نوسازی خود به خود را نداشته و سرمایه‌گذاران انگیزه زیادی برای سرمایه‌گذاری در آن را دارند (Charani, 2020: 14). این بافت‌ها که از برنامه‌های اصلی تامین زمین درون شهری می‌باشد وجود بافت‌های ارزشمند تاریخی به محلات قدیمی از عوامل تقویت بخش شهر است. فرسودگی در بافت‌های شهری بر کالبد بافت و همچنین فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی آن تاثیر گذار است. ویژگی کاربردی و فرسودگی حیات اجتماعی و اقتصادی بافت در یک رابطه متقابل با تشریح یکدیگر کمک کرده و موجب رکود حیات شهری و تنزل شدید کیفیت زیست می‌شود. با تلفیق تعاریف تخصصی و عمومی از مفهوم فرسودگی می‌توان به این نتیجه دست یافت که وقتی عملکرد اصلی بافت شهری در زمینه‌های کالبدی، اجتماعی و اقتصادی دچار ناکارآمدی شوند این بافت‌ها در روند تصویر قرار می‌گیرند (Nooryan&Sharifi, 2008: 87). بافت فرسوده تاریخی بافت‌هایی هستند که در برگیرنده آثار به جای مانده از گذشته، مملو از تصاویر و تصورات شهری و مکانی تازه و جایگزین ناپذیری هستند که می‌توانند در آگاه ساختن جوامع از ارزش‌های فرهنگی و تاریخی شهر کمک کنند. حفظ آنها علاوه بر برانگیختن غرور ملی و ایجاد حس هویت مکان بر کیفیت زندگی نیز می‌افزاید. این آثار عموماً به یکی از دو سه دوره باستان دوره تاریخی و محاسبات تعلق دارند و به ثبت آثار ملی رسیده‌اند و یا در لیست آثار با ارزش سازمان میراث فرهنگی و گردشگری قرار گرفته‌اند (Mohammadi Deh Cheshmeh, 2019: 90). منطقه تاریخی و فرهنگی شهر شیراز با وسعت تقریبی ۳۷۸ هکتار بخشی از محدوده مرکزی شهر شیراز (C.B.D) را شامل می‌شود و بیش از ۵۰ هزار نفر جمعیت دارد که امروزه منطقه ۸ شهرداری شیراز را تشکیل داده و خود دارای شهرداری مستقل می‌باشد. این منطقه علاوه بر اینکه هسته اولیه شهر شیراز بوده، در حال حاضر نیز بسیاری از فعالیت‌های مرکزی تجاری، مذهبی، خدماتی و اداری را در خود جای داده و ظرفیت‌های بالفعل و بالقوه قابل توجهی جهت رونق فعالیت‌های سیاحتی، زیارتی، تجاری، فرهنگی و مسکونی دارد (Rezaei, 2012: 56-129). تحولات مذکور باعث بر هم خوردن فعالیت‌ها به زیان فعالیت سکونتی و در عوض تمرکز فعالیت‌های تجاری و کار شده است که تبعاً گسترش فعالیت‌های ارتباطی را نیز در پی داشته است. از آنجا که مورد اخیر تناسبی با ظرفیت شبکه‌های ارتباطی نداشته و طبیعتاً با افزایش حجم ترافیک و آلودگی‌های صوتی و زیستی توأم بوده، خود به عنوان عامل دافع و تضعیف کننده گرایش به سکونت در این منطقه عمل کرده است. در همین راستا این پژوهش سعی دارد زیست‌پذیری شری در بافت فرسوده شهر شیراز را ارزیابی و تحلیل نماید.

پیشینه و مبانی نظری تحقیق

نظریه زیست‌پذیری که در ابتدا بر مبنای کار آبراهام مازلو در زمینه نیازهای انسانی شکل گرفت. هدف و آرمان اصلی انسان را تربیت و تلاش در دست یافتن به مرتبه والای انسانی و همانا تحقق خویشتن یا خودشکوفایی می‌داند (yang, 2011: 19). وینهوون جامعه شناس هلندی به عنوان کسی که در مطالعات مربوط به شادمانی در معنا و مفهوم لذت ذهنی از زندگی و کیفیت زندگی پیش‌تاز است به توسعه نظریه‌های زیست‌پذیری پرداخته است. در مطالعات او شادمانی در زندگی اندازه‌ای است که یک نفر در مورد کیفیت زندگی خودش به طور مطلوب قضاوت می‌کند (Mohammadi Deh Cheshmeh, 2019: 81). موضوع شادمانی یک هدف مهم و با ارزش در سیاست‌های اجتماعی است یک توافق کلی بین همه پژوهشگران حوزه علوم اجتماعی وجود دارد که باید برای کاهش درد و آلام افراد و افزایش میزان رضایت‌مندی از زندگی تلاش نمود. پیش‌بینی‌ها در خصوص سطح و میزان پراکندگی شادمانی در میان افراد ملت‌ها از تئوری اصلی شادمانی به عنوان تئوری مقایسه تئوری فولکلور و تئوری زیست‌پذیری مشتق شده است. در حقیقت تکاپو برای زیست‌پذیری اخیراً به یک مسئله کلیدی شهری در سراسر دنیا تبدیل شده است. آلمان‌ها در مورد (Lebensqualitat) صحبت می‌کنند، سوئدی‌ها آن را (Livs Kraftighet) نامیده‌اند و بریتانیایی‌ها و آمریکایی‌ها واژه (Live ability) را به کار می‌برند (kashef, 2016: 17). خاستگاه مفهوم شهر زیست‌پذیر به

یونان باستان برمی‌گردد. دوره‌ای که اشخاص در پی ارتقاء ایدئولوژیک و مفهوم انصاف و عدالت بودند. تاریخ مفهوم زیست پذیری به دهه ۱۹۵۰ برمی‌گردد زمانی که مفهوم زیست پذیری در جامعه شناسی شهری و روستایی در تجزیه و تحلیل کاهش اجتماعی روستایی کوچک در تقابل با شهرنشینی سریع به کار برده می‌شد. در این زمان عدم تعادل در فرصت‌های شغلی و استانداردهای زندگی که بین مناطق روستایی و مراکز شهری و در حال رشد پراکنده شده بود منجر به مهاجرت جمعیت روستایی شد که به ماندن در شرایط زندگی اجتماعی و روستایی متمایل نبودند. (Hataminejad:1396,65). شهر قابل زیست باید به زیور هنر در طرح فضاهای عمومی خود آراسته باشد. ارتقاء سطح بهداشت عمومی و سلامتی جسمی و روانی جمعیت رفاه عمومی ارتباط مناسب بین بافت‌های شهر اعتدال در شرایط اجتماعی و اقتصادی نظم در طراحی و برنامه ریزی شرط هم خوانی تاسیسات زیربنایی و حمل و نقل مناسب منظرسازی و وجود فضاهای باز و سبز ایمنی در برابر حوادث و اتفاقات طبیعی و اجتماعی دارا بودن مسکن مناسب نبود فقر و اعتیاد و بیکاری اعتدال در تراکم جمعیت و ساختمان تامین نیازمندی‌های عمومی و خدمات رفاهی و مکان‌یابی صحیح کاربری‌های بزرگ زمین از مشخصه‌های یک شهر قابل زیست و سالم است. رواج ارتباطات مناسب اجتماعی و تمدن ساز بودن شهر نیز از جمله خصوصیات شهر قابل زیست است. پدیده تراکم بیش از حد و تراکم جمعیت به شهرهای غول‌آسای منجر می‌شود که دستیابی به شهر قابل زیست و سالم را با مشکلات زیادی مواجه می‌سازد با این همه از میان شهرهای بزرگ جهان شهرهای نیز وجود دارد که طبق معیارهای سازمان بهداشت جهانی و نهادهای اجتماعی بین المللی شرایط یک شهر قابل زیست را دارند به عنوان مثال شهرهای سیاتل و ونکوور در آمریکای شمالی از این جمله هستند (Hataminejad:1396,71). به طور کلی زیست پذیری از طریق عملکرد سه حوزه اصلی، کیفیت زیست محیطی، امنیت محلات و رفاه فردی تعریف می‌شود. با توجه به اهمیت موضوع تاکنون محققین پژوهش‌های مختلفی را در این زمینه انجام داده‌اند. از جمله، ساسان پور و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی تحت عنوان، بررسی قابلیت زیست پذیری مناطق شهری ارومیه که به با به‌کارگیری مدل تازه ابداع شده RALSPI مورد سنجش قرار گرفت، نتیجه می‌گیرند که، مناطق مختلف شهر ارومیه از نظر زیست پذیری وضعیت مطلوبی ندارند که اگر این مسئله بررسی نشود در بلندمدت با چالش‌های زیادی مواجه خواهد بود. در پژوهشی دیگر بزرگ و همکاران (۱۳۹۸) ضمن تحلیل سکونتگاه‌های غیررسمی شهر زنجان با رویکرد زیست پذیری که با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی، و تکنیک‌های (Topsis-ANP) صورت گرفته است نتیجه می‌گیرند که ضریب تأثیر بعد کالبدی بیشتر از سایر ابعاد بر وضعیت حاکم بر محلات تأثیرگذار می‌باشد. همچنین حیدری و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی تحت عنوان واکاوی تیپولوژیک رویکرد زیست پذیری در بافت فرسوده بخش مرکزی شهر زنجان که با استفاده از تکنیک‌های دندروگرام خوشه بندی-سلسله مراتبی و تحلیل ANOVA صورت گرفته است نتیجه می‌گیرند که، با عنایت به وجود عوامل متفاوت تأثیر گذار بر وضعیت زیست-پذیری؛ گونه‌های متفاوت از این وضعیت در پهنه بافت فرسوده بخش مرکزی شهر زنجان ظاهر شده است. الیسون و پیتز (۲۰۱۱) در پژوهش تحت عنوان حفاظت مراکز تاریخی و شهرهای زیست پذیر علاوه بر اینکه ۱۰ شهر زیست پذیر جهان را در سال ۲۰۱۰ معرفی نمودند، شاخص‌های شهر زیست پذیر بر مبنای واحدهای همسایگی ساخت مسکن و توریست را مورد تحلیل قرار دادند. آنها نتیجه می‌گیرند که برنامه بایستی تلاش کند که مکان‌های تاریخی شهر جذاب تر و قابل دسترس برای همه اقشار شهروندان باشد. ایشان تاکید می‌کنند که، تخصیص اعتبارات به منظور حفاظت و زیست پذیری مراکز تاریخی و قدیمی شهر نقش حیاتی دارد. زیست پذیری در بافت فرسوده دارای ابعاد مختلفی می‌باشد. **الف- بعد اقتصادی:** اقتصاد یکی از مهم ترین ویژگی های حیاتی زندگی افراد جامعه می باشد که تامین کننده مشاغل و درآمد بوده و در سلامتی افراد نقش مهمی دارد (Khazainejad, 2016: 44). بعد اقتصادی در زیست پذیری شاخص‌های، درآمد، سرمایه گذاری، اشتغال، زیر ساخت، امکانات و مسکن را بررسی می‌کند (Hatami Nejad et al., 2017: 94). **ب- بعد زیست محیطی:** محیط زیست، زیرساختی است که تأمین کننده منابع طبیعی، ظرفیت دفع زباله و ارتباط بین انسان و محیط طبیعی است (Khorasani et al., 2013: 171). در بعد زیست محیطی شاخص‌های، آلودگی هوا، آلودگی صوتی، پسماند، فضای سبز و پارک مورد سنجش قرار می‌گیرد (Khazainejad, 2016: 48). **ج- بعد اجتماعی:** بعد اجتماعی وابسته به عدالت است. توزیع اجتماعی و فضایی منابع اقتصادی و زیست محیطی به نحو عادلانه، همچنین سیستم‌های حکومتی که همه‌ی شهروندان را محسوب می‌کنند. مشارکت و تعامل، امنیت، هویت، حس تعلق و روابط اجتماعی، از مهمترین شاخص‌های اجتماعی در زیست‌پذیری می‌باشند (Mirzaei Khandabi, 2017). **د- بعد کالبدی-فضایی:** منظره پایدار محیط زندگی، از مهم ترین موضوعات جهت بالا بردن سطح کیفی فضای زندگی شهروندان است. (Rezqi, 2016: 97). دسترسی به خدمات و امکانات، کیفیت ابنیه، نفوذپذیری، تراکم، سیما و منظر، عناصر هویتی، ایمنی، پیاده محوری، حمل و نقل از مهمترین شاخص‌های کالبدی-فضایی می‌باشند (Saeedi et al., 2008: 640). **و- بعد مدیریتی مدیریت شهری:** مواردی از قبیل برنامه‌ریزی، خدمات رسانی، مدیریت فرهنگ محلی و انجام پروژه‌های عمرانی را شامل می‌شود. باید توجه داشت که جهت دهی فعالیت‌های شهری و ترسیم چشم انداز شهر در راستای دستیابی به توسعه پایدار از جمله مهمترین وظایف مدیران شهری به شمار می‌رود. یک مدیر

شهری باید بتواند در دنیای رقابتی نقاط قوت و ضعف شهر خود را بشناسد. تخصص و شناخت، مشارکت و ارتباط، اعتماد، رضایت و تسهیلات مالی از مهمترین شاخص‌های شناسایی شده در زیست‌پذیری این بعد می‌باشند (Khazainejad, 2016: 27-50).

مواد و روش تحقیق

روش شناسی این پژوهش توصیفی-تحلیلی و بر مبنای شیوه‌ی پیمایشی است. روش گردآوری اطلاعات، نخست به صورت اسنادی (مراجعه به سازمان‌ها و ارگان‌های مربوطه جهت استفاده از اطلاعات و نقشه‌ها) و کتابخانه‌ای (مطالعه مبانی نظری در مورد تعیین ارزیابی شاخص‌های زیست‌پذیری شهری) و در مراحل بعدی مطالعه میدانی می‌باشد. سپس پرسشنامه زیست‌پذیری بین ۳۸۱ نفر از ساکنان بافت فرسوده شیراز توزیع گردید. در مرحله بعد جهت رتبه بندی و تعیین اهمیت معیارها از مدل تحلیل سلسله مراتبی (AHP) که یکی از روش‌های پر کاربرد برای رتبه بندی و تعیین اهمیت معیارها می‌باشد، استفاده خواهد شد. سپس برای تعیین ارتباط و وابستگی بین متغیرها از روش رگرسیون گام به گام استفاده خواهد شد. بعد از آن با استفاده از آزمون T تک نمونه‌ای، تفاوت معنادار بین متغیرها (که آیا تفاوت معنادار به مقدار ثابت وجود دارد یا نه؟) را بررسی خواهیم کرد.

بحث و یافته‌های تحقیق

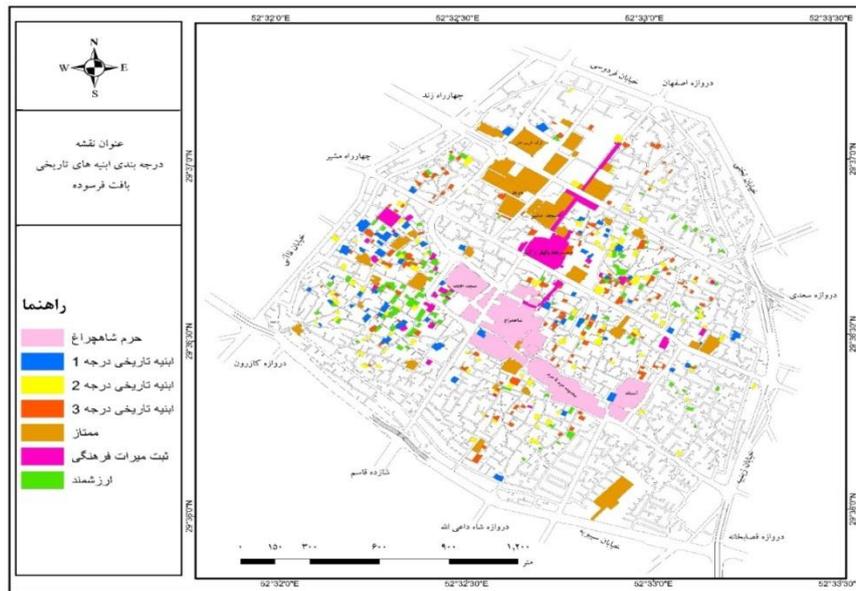
ارزیابی شاخص‌های زیست‌پذیری در محدوده بافت فرسوده به وسیله پرسشنامه با کمک ساکنین انجام شده است. در مجموع ۳۸۱ پرسشنامه، ۱۱۸ نفر زن و ۲۶۳ نفر مرد به پرسشنامه پاسخ داده اند که فراوانی سنی این افراد (۱۲ نفر کمتر از ۲۰ سال، ۲۰۴ نفر بین ۲۰ تا ۳۵ سال، ۱۵۶ نفر بین ۳۵ تا ۵۰ نفر و ۹ نفر بیشتر از ۵۰ سال) و فراوانی وضعیت اشتغال (۹ نفر بیکار، ۱۳۸ نفر آزاد، ۷۴ نفر کارمند، ۱۲۳ نفر دانشجو، ۳۷ نفر سایر) و فراوانی میزان تحصیلات (۱۴ نفر زیر دیپلم، ۵۵ نفر دیپلم، ۵۴ نفر فوق دیپلم، ۲۱۹ نفر لیسانس، ۳۹ نفر فوق لیسانس و بالاتر) پاسخگو بوده‌اند.

ارزیابی بعد کالبدی زیست‌پذیری در محدوده بافت فرسوده شهر شیراز

در ارزیابی بعد کالبدی زیست‌پذیری محدوده مورد مطالعه به ۱۶ مولفه یا زیر شاخص مورد بررسی قرار گرفته اند که طبق جدول شماره (۱) میزان پاسخگویی به هر یک از مولفه‌ها اشاره شده است.

جدول ۱. ارزیابی مولفه‌های بعد کالبدی زیست‌پذیری در محدوده بافت فرسوده شهر شیراز

کاربری های مخروبه و متروکه					تقریباً پذیری محله					کیفیت ابنیه					دسترسی اسان به خدمات				
خیابانی	خوب	متوسط	ضعیف	خیابانی	خوب	متوسط	ضعیف	خیابانی	خوب	متوسط	ضعیف	خیابانی	خوب	متوسط	ضعیف	خیابانی	خوب	متوسط	ضعیف
فرآیندی	۱۵۱	۱۶۶	۱۶۹	فرآیندی	۱۵	۵۹	۱۴۷	فرآیندی	۶	۱۸	۴۸	فرآیندی	۲	۱۹	۶۳	خیابانی	۱۹۶	۱۶۶	۱۶۹
درصد	۳۹/۶	۳۸/۳	۳۹/۱	درصد	۱/۶	۱۵/۵	۳۸/۶	درصد	۱/۶	۹/۷	۱۲/۶	درصد	۵/۵	۱۶/۵	۱۶/۵	خیابانی	۴۳/۳	۳۸/۳	۳۹/۱
فرآیندی	۴۹/۶	۴۹/۶	۴۹/۱	فرآیندی	۱/۶	۳/۹	۱۵/۵	فرآیندی	۱/۶	۹/۷	۱۲/۶	فرآیندی	۵/۵	۱۶/۵	۱۶/۵	خیابانی	۴۹/۶	۴۹/۶	۴۹/۱
درصد	۱۲/۶	۱۲/۶	۱۲/۱	درصد	۱/۶	۳/۹	۳۸/۶	درصد	۱/۶	۹/۷	۱۲/۶	درصد	۵/۵	۱۶/۵	۱۶/۵	خیابانی	۴۹/۶	۴۹/۶	۴۹/۱
تجمعی	۹۸/۴	۹۲/۷	۸۰/۱	تجمعی	۹۸/۴	۹۴/۵	۹۴/۵	تجمعی	۹۸/۴	۹۲/۷	۸۰/۱	تجمعی	۹۸/۴	۹۲/۷	۸۰/۱	تجمعی	۹۸/۴	۹۲/۷	۸۰/۱
میلان شهری					سازگاری عرض معابر					تراکم طبقات					میزان فشردگی ابنیه مسکونی				
خیابانی	خوب	متوسط	ضعیف	خیابانی	خوب	متوسط	ضعیف	خیابانی	خوب	متوسط	ضعیف	خیابانی	خوب	متوسط	ضعیف	خیابانی	خوب	متوسط	ضعیف
فرآیندی	۱۱	۱۶	۱۲۶	فرآیندی	۷	۱۴	۱۴۱	فرآیندی	۱۱	۲۷	۵۸	فرآیندی	۱۶	۳۹	۶۳	خیابانی	۱۳۲	۱۳۷	۱۳۲
درصد	۲/۹	۵	۳۱/۸	درصد	۱/۸	۳/۷	۱۲/۶	درصد	۲/۹	۷/۱	۱۵/۲	درصد	۴/۲	۷/۶	۱۶/۲	خیابانی	۳۳/۶	۳۳/۶	۳۳/۶
فرآیندی	۲/۹	۵	۳۱/۸	فرآیندی	۱/۸	۳/۷	۱۲/۶	فرآیندی	۲/۹	۷/۱	۱۵/۲	فرآیندی	۴/۲	۷/۶	۱۶/۲	خیابانی	۳۳/۶	۳۳/۶	۳۳/۶
درصد	۲/۹	۵	۳۱/۸	درصد	۱/۸	۳/۷	۱۲/۶	درصد	۲/۹	۷/۱	۱۵/۲	درصد	۴/۲	۷/۶	۱۶/۲	خیابانی	۳۳/۶	۳۳/۶	۳۳/۶
تجمعی	۹۷/۱	۹۲/۱	۷۰/۲	تجمعی	۹۸/۴	۹۴/۵	۸۰/۸	تجمعی	۹۸/۴	۹۲/۷	۸۰/۸	تجمعی	۹۸/۴	۹۲/۷	۸۰/۸	تجمعی	۹۸/۴	۹۲/۷	۸۰/۸
کیفیت معابر					ایمنی واحد های مسکونی					عناصر هویت بخش					کیفیت مطلوب سیمای منظر شهری				
خیابانی	خوب	متوسط	ضعیف	خیابانی	خوب	متوسط	ضعیف	خیابانی	خوب	متوسط	ضعیف	خیابانی	خوب	متوسط	ضعیف	خیابانی	خوب	متوسط	ضعیف
فرآیندی	۱۰	۲۷	۱۵۱	فرآیندی	۶	۱۳	۱۵۴	فرآیندی	۱۳	۲۶	۷۳	فرآیندی	۷	۳۹	۵۵	خیابانی	۱۶۴	۱۶۴	۱۶۴
درصد	۲/۶	۷/۱	۱۹/۷	درصد	۱/۶	۳/۴	۴۱/۶	درصد	۳/۴	۶/۸	۱۸/۹	درصد	۱/۸	۷/۶	۱۹/۴	خیابانی	۴۳	۴۳	۴۳
فرآیندی	۲/۶	۷/۱	۱۹/۷	فرآیندی	۱/۶	۳/۴	۴۱/۶	فرآیندی	۳/۴	۶/۸	۱۸/۹	فرآیندی	۱/۸	۷/۶	۱۹/۴	خیابانی	۴۳	۴۳	۴۳
درصد	۲/۶	۷/۱	۱۹/۷	درصد	۱/۶	۳/۴	۴۱/۶	درصد	۳/۴	۶/۸	۱۸/۹	درصد	۱/۸	۷/۶	۱۹/۴	خیابانی	۴۳	۴۳	۴۳
تجمعی	۹۷/۴	۹۰/۳	۷۵/۶	تجمعی	۹۸/۴	۹۵	۸۴/۵	تجمعی	۹۸/۴	۹۲/۶	۸۹/۸	تجمعی	۹۸/۴	۹۲/۶	۸۹/۸	تجمعی	۹۸/۴	۹۲/۶	۸۹/۸
وضعیت تعداد و کیفیت پارکینگ ها					مساحت مناسب و کافی مسکن					کیفیت پیاده روی های محله					ارائه خدمات حمل و نقل مناسب				
خیابانی	خوب	متوسط	ضعیف	خیابانی	خوب	متوسط	ضعیف	خیابانی	خوب	متوسط	ضعیف	خیابانی	خوب	متوسط	ضعیف	خیابانی	خوب	متوسط	ضعیف
فرآیندی	۵۰	۳۳	۱۱۴	فرآیندی	۶	۳۴	۱۵۱	فرآیندی	۱۹	۳۷	۵۵	فرآیندی	۲۵	۴۴	۶۴	خیابانی	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱
درصد	۲۰	۸/۴	۱۹/۲	درصد	۱/۶	۶/۳	۳۹/۶	درصد	۵	۹/۷	۱۹/۴	درصد	۶/۶	۱۱/۵	۱۶/۸	خیابانی	۳۳/۴	۳۳/۴	۳۳/۴
فرآیندی	۵/۲	۸/۴	۱۹/۲	فرآیندی	۱/۶	۶/۳	۳۹/۶	فرآیندی	۵	۹/۷	۱۹/۴	فرآیندی	۶/۶	۱۱/۵	۱۶/۸	خیابانی	۳۳/۴	۳۳/۴	۳۳/۴
درصد	۵/۲	۸/۴	۱۹/۲	درصد	۱/۶	۶/۳	۳۹/۶	درصد	۵	۹/۷	۱۹/۴	درصد	۶/۶	۱۱/۵	۱۶/۸	خیابانی	۳۳/۴	۳۳/۴	۳۳/۴
تجمعی	۹۶/۸	۸۶/۴	۶۷/۲	تجمعی	۹۸/۴	۹۲/۱	۷۵/۹	تجمعی	۹۸/۴	۹۵	۸۵/۲	تجمعی	۹۸/۴	۹۲/۴	۸۱/۹	تجمعی	۹۸/۴	۹۲/۴	۸۱/۹

شکل ۲. درجه بندی ابنیه‌های تاریخی

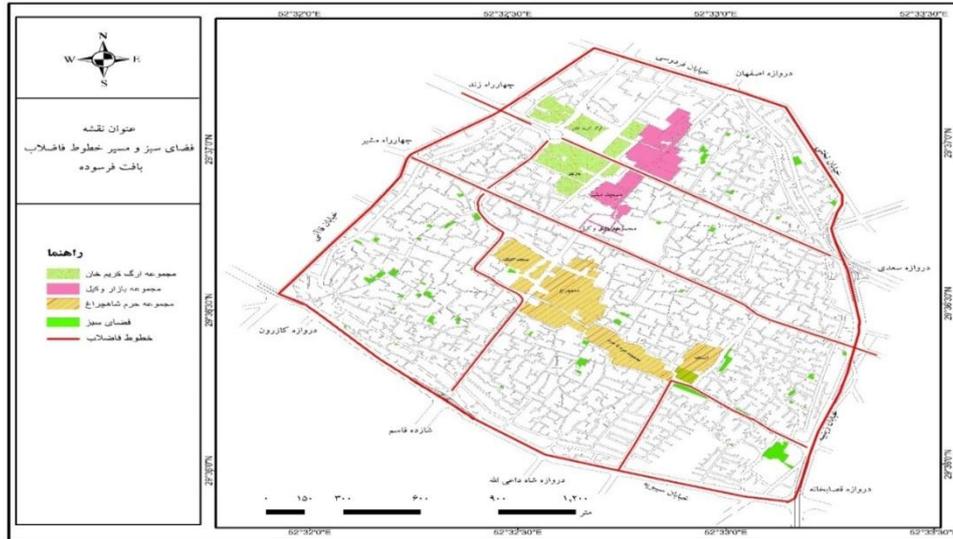
ارزیابی مولفه‌های بعد زیست محیطی محدوده بافت فرسوده شهر شیراز در ارزیابی مولفه‌های بعد زیست محیطی زیست پذیری محدوده مورد مطالعه به ۸ مولفه یا زیر شاخص مورد بررسی قرار گرفته‌اند که طبق جدول شماره (۴) میزان پاسخگویی به هر یک از مولفه‌ها اشاره شده است.

جدول ۴. ارزیابی مولفه‌های بعد زیست محیطی محدوده بافت فرسوده شهر شیراز

وضعیت پوشش گیاهی					وضعیت جمع آوری دفع زباله و پاکسازی					برخورداری از سیستم فاضلاب و بهداشت					جمع آوری آب های سطحی					
خیلی ضعیف	خوب	متوسط	ضعیف	خیلی خوب	خیلی ضعیف	خوب	متوسط	ضعیف	خیلی خوب	خیلی ضعیف	خوب	متوسط	ضعیف	خیلی خوب	خیلی ضعیف	خوب	متوسط	ضعیف	خیلی خوب	
۱۸۱	۱۳۹	۵۲	۷	۲	۱۳۳	۱۰۷	۶۰	۵۸	۳۳	۱۳۰	۱۳۸	۶۲	۳۴	۱۶	۱۴۶	۱۲۵	۵۹	۳۷	۱۴	
درصد	۴۷/۵	۳۶/۵	۱۳/۴	۵	درصد	۲۸/۱	۱۵/۷	۱۵/۲	۸/۷	درصد	۳۴/۱	۳۶/۲	۱۶/۳	۸/۹	۴/۲	۳۸/۳	۳۲/۸	۱۵/۵	۹/۷	۳/۷
فدالانه	۴۷/۵	۳۶/۵	۱۳/۴	۵	فدالانه	۲۸/۱	۱۵/۷	۱۵/۲	۸/۷	فدالانه	۳۴/۱	۳۶/۲	۱۶/۳	۸/۹	۴/۲	۳۸/۳	۳۲/۸	۱۵/۵	۹/۷	۳/۷
تجمعی	۴۷/۵	۳۶/۵	۱۳/۴	۸۴	تجمعی	۳۲/۳	۶۰/۴	۷۶/۱	۹۱/۳	تجمعی	۳۴/۱	۷۰/۵	۸۶/۸	۹/۸	۱۰۰	۳۸/۳	۷۱/۱	۸۶/۶	۹۶/۳	۱۰۰
آلودگی صوتی					آلودگی ناشی از کاربری های کارگاهی					آلودگی های ناشی از ترافیک					وضعیت خیابان ها در محدوده مسکونی					
خیلی ضعیف	خوب	متوسط	ضعیف	خیلی خوب	خیلی ضعیف	خوب	متوسط	ضعیف	خیلی خوب	خیلی ضعیف	خوب	متوسط	ضعیف	خیلی خوب	خیلی ضعیف	خوب	متوسط	ضعیف	خیلی خوب	
۱۴۵	۱۳۷	۵۱	۲۵	۲۳	۱۳۵	۱۴۰	۵۵	۳۳	۱۸	۱۳۵	۱۳۸	۵۳	۲۷	۱۸	۱۷۲	۱۳۰	۵۶	۱۵	۸	
درصد	۳۸/۱	۳۶	۱۳/۴	۶	درصد	۳۵/۴	۲۶/۷	۱۴/۴	۴/۷	درصد	۳۸/۱	۳۶/۲	۱۴/۹	۴/۷	۴۵/۱	۳۴/۱	۱۴/۷	۳/۹	۲/۱	
فراوانی	۱۴۵	۱۳۷	۵۱	۲۳	فراوانی	۱۳۵	۱۴۰	۵۵	۱۸	فراوانی	۱۳۵	۱۳۸	۵۳	۱۸	۱۷۲	۱۳۰	۵۶	۱۵	۸	
درصد	۳۸/۱	۳۶	۱۳/۴	۶	درصد	۳۵/۴	۲۶/۷	۱۴/۴	۴/۷	درصد	۳۸/۱	۳۶/۲	۱۴/۹	۴/۷	۴۵/۱	۳۴/۱	۱۴/۷	۳/۹	۲/۱	
فراوانی	۱۴۵	۱۳۷	۵۱	۲۳	فراوانی	۱۳۵	۱۴۰	۵۵	۱۸	فراوانی	۱۳۵	۱۳۸	۵۳	۱۸	۱۷۲	۱۳۰	۵۶	۱۵	۸	
درصد	۳۸/۱	۳۶	۱۳/۴	۶	درصد	۳۵/۴	۲۶/۷	۱۴/۴	۴/۷	درصد	۳۸/۱	۳۶/۲	۱۴/۹	۴/۷	۴۵/۱	۳۴/۱	۱۴/۷	۳/۹	۲/۱	
تجمعی	۳۸/۱	۳۶	۱۳/۴	۷۴	تجمعی	۳۵/۴	۷۲/۲	۸۶/۶	۹۵/۳	تجمعی	۳۸/۱	۷۴/۳	۸۸/۲	۹/۳	۱۰۰	۴۵/۱	۷۹/۳	۹۴	۹۷/۹	۱۰۰

پراکنندگی فضای سبز و پوشش گیاهی در منطقه بافت فرسوده در وضعیت مناسبی قرار ندارد. میزان مساحت این محدوده فضای سبز ۲۱۰۰ متر مربع می‌باشد که نسبت به درصد کل مساحت فضای سبز دیگر مناطق ۰۹۱ درصد شامل می‌شود. جمع آوری زباله و پاکسازی آن در محدوده بافت فرسوده به وسیله سنتی و دستی به وسیله کارگران خدمات شهری با حمل سطل‌های زباله در محدوده اقدام به جمع آوری کرده و این نوع جمع آوری باعث نارضایتی ساکنین شده که زباله‌ها برای مدتی رها شده و وضعیت ناپسندی را ایجاد می‌کند. ماشین‌های مکانیکی حمل و جمع آوری زباله فقط در مسیرهای اصلی امکان خدمات می‌دهند و در محدوده بافت به دلیل مسیرهای غیر قابل دسترس این امکان وجود ندارد و به وسیله دستی کارگران خدمات شهری حجم زباله‌های جمع شده را به ماشین‌های حمل زباله می‌رسانند. سیستم فاضلاب فقط در محورهای اصلی اجرا شده که فقط درصدی از فاضلاب و آب‌های سطحی را جمع آوری می‌کند. بزرگترین مسیر خط فاضلاب مربوط به محور سنگ سیاه تا سر دزک می‌باشد که ۱۱۰۰ متر طول دارد. بیشترین آلودگی صوتی به وسایل نقلیه موتوری و ناوگان حمل و نقل عمومی می‌باشد و با توجه به نتایج اندازه گیری تراز معادل صدا در منطقه بافت فرسوده، در تمامی کاربری‌ها و خیابان‌ها منطقه

بافت فرسوده از حد استاندارد بیشتر است. عوامل اصلی افزایش ترازهای صوتی و ایجاد آلودگی صوتی در منطقه تردد بالای وسایل نقلیه موتوری و سه چرخه‌های حمل بار و در نتیجه وجود ترافیک در اغلب ساعات روز (از ساعت ۱۰ تا ۱ و از ساعت ۳ تا ۷ شب) در مسیر کاربری‌های تجاری و همچنین افزایش حجم جمعیت در طول روز و کاهش آن در شب می‌باشد. وضعیت ترافیک در محدوده بافت فرسوده (منطقه ۸) که منجر به آلودگی می‌شود از چندین محور عبور می‌کند که مهم ترین آنها خیابان زند می‌باشد که شاهراه حیاتی شهر به حساب می‌آید. این خیابان به طور مدارم زیر بار ترافیک می‌باشد که فقط شب‌ها از ساعت ۱۰ (طرح تفصیلی، ۱۳۹۶) به بعد از بار ترافیکی آن کم می‌شود و محور بعدی خیابان لطفعلی خان زند و خیابان توحید و خیابان حضرتی تا محله سر دزک می‌باشد.

شکل ۳. فضای سبز و مسیر خطوط فاضلاب

ارزیابی مولفه های بعد مدیریتی محدوده بافت فرسوده شهر شیراز

در ارزیابی مولفه‌های بعد مدیریتی زیست پذیری محدوده مورد مطالعه به ۶ مولفه یا زیر شاخص مورد بررسی قرار گرفته‌اند که طبق جدول شماره (۵) میزان پاسخگویی به هر یک از مولفه‌ها اشاره شده است.

جدول ۵. ارزیابی مولفه‌های بعد مدیریتی محدوده بافت فرسوده شهر شیراز

وجود نیروی متخصص					ارتباط بین سازمان ها مراکز					علاقه مردم به مشارکت در طرح					عدالت در اجرای طرح ها و منافع مردم				
خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
فرآوانی	۱۵۶	۱۶۵	۴۳	۱۴	فرآوانی	۱۵۵	۱۶۶	۴۲	۱۳	فرآوانی	۱۶۳	۱۳۶	۵۰	۲۲	فرآوانی	۱۶۴	۱۳۹	۵۵	۲۰
درصد	۴۰/۹	۴۳/۳	۱۱/۳	۳/۷	درصد	۴۰/۷	۴۳/۶	۱۱	۳/۴	درصد	۴۲/۸	۳۵/۷	۱۳/۱	۵/۸	درصد	۳۶/۵	۱۴/۴	۵/۲	۸
فرآوانی	۴۰/۹	۴۳/۳	۱۱/۳	۳/۷	درصد	۴۰/۷	۴۳/۶	۱۱	۳/۴	درصد	۴۲/۸	۳۵/۷	۱۳/۱	۵/۸	درصد	۳۶/۵	۱۴/۴	۵/۲	۸
درصد	۴۰/۹	۴۳/۳	۱۱/۳	۳/۷	درصد	۴۰/۷	۴۳/۶	۱۱	۳/۴	درصد	۴۲/۸	۳۵/۷	۱۳/۱	۵/۸	درصد	۳۶/۵	۱۴/۴	۵/۲	۸
تجمعی	۴۰/۹	۸۴/۳	۹۵/۵	۹۹/۲	تجمعی	۴۰/۷	۸۴/۳	۹۵/۳	۹۸/۷	تجمعی	۴۲/۸	۷۸/۵	۹۱/۶	۹۷/۴	تجمعی	۴۳	۷۹/۵	۹۴	۹۹/۲
شغاف سازی طرح ها به ساکنین					ایجاد تسهیلات مالی														
خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
فرآوانی	۱۵۷	۱۶۰	۴۱	۱۸	فرآوانی	۱۸۷	۱۴۵	۳۴	۱۱	فرآوانی	۱۴۷	۱۳۸	۳۸/۱	۴۹/۱	فرآوانی	۱۴۵	۱۳۸	۳۸/۱	۴۹/۱
درصد	۴۱/۲	۴۲	۱۰/۸	۴/۷	درصد	۴۹/۱	۳۸/۱	۸/۹	۲/۹	درصد	۴۹/۱	۳۸/۱	۳۸/۱	۴۹/۱	درصد	۴۹/۱	۳۸/۱	۸/۹	۲/۹
فرآوانی	۴۱/۲	۴۲	۱۰/۸	۴/۷	درصد	۴۹/۱	۳۸/۱	۸/۹	۲/۹	درصد	۴۹/۱	۳۸/۱	۳۸/۱	۴۹/۱	درصد	۴۹/۱	۳۸/۱	۸/۹	۲/۹
درصد	۴۱/۲	۴۲	۱۰/۸	۴/۷	درصد	۴۹/۱	۳۸/۱	۸/۹	۲/۹	درصد	۴۹/۱	۳۸/۱	۳۸/۱	۴۹/۱	درصد	۴۹/۱	۳۸/۱	۸/۹	۲/۹
تجمعی	۴۱/۲	۸۳/۲	۹۴	۹۸/۷	تجمعی	۴۹/۱	۸۷/۱	۹۶/۱	۹۹	تجمعی	۴۹/۱	۸۷/۱	۹۶/۱	۹۹	تجمعی	۴۹/۱	۸۷/۱	۹۶/۱	۹۹

با توجه به اینکه بافت‌های فرسوده و تاریخی مهم و ارزشمند می‌باشند، کارشناسان و متخصصان آشنا به شیوه‌های پیشرفته مطالعه و مرمت احیای این آثار امری ضروری تلقی می‌شود. در همین راستا توانایی متخصصان در امر مرمت و احیای ائینه تاریخی در حفاظت و مرمت میراث

شهری و... مشارکت در تعیین اولویت‌های ضروری با هماهنگی مسئولین و دستگاه‌های مربوطه مهم می‌باشد. متأسفانه در محدوده بافت فرسوده ارتباط زیادی با مجریان و دست اندرکاران طرح ندارند و نسبت به آنها بی‌اعتمادند و در عمل سازمان و تشکیلاتی برای ارتباط نیز طراحی نشده است.

جدول ۶. ارزیابی زیرشاخص‌های زیست پذیری با آزمون تک نمونه ای t

شاخصه I	گویه‌ها	One-Sample Test						
		حد متوسط=۳						
		میانگین	t	انحراف معیار	Sig. (2- tailed)	اختلاف میانگین	با ضریب اطمینان ۹۵٪ حدبالا بالا	
کالبدی	ایمنی واحدهای مسکونی	۱/۷۸	-۲۷/۰۱۶	۱/۰۵۴	/۰۰۰	-۱/۲۲۰	-۱/۳۱	-۱/۱۳
	خدمات حمل و نقل	۲/۲۹	-۱۱/۵۳۸	۱/۲۰۳	/۰۰۰	-۱/۷۱۱	-۱/۸۳	-۱/۵۹
اجتماعی	امنیت کودکان و زنان	۱/۹۳	-۲۱/۰۴۱	/۹۸۹	/۰۰۰	-۱/۰۶۶	-۱/۱۷	-۱/۹۷
	حس تعلق	۲/۰۵	۱۸/۱۴۱	۱/۰۱۹	/۰۰۰	-۱/۹۴۸	-۱/۰۵	-۱/۸۴
اقتصادی	فرصت‌های درآمد زایی	۲/۷۳	-۴/۲۰۲	۱/۲۵۶	/۰۰۰	-۱/۲۷۰	-۱/۴۰	۰/۱۴
	رونق و سر زندگی	۱/۸۹	۲۱/۱۱۰	۱/۰۲۴	/۰۰۰	۱/۱۰۸	-۱/۲۱	-۱/۰۰
زیست محیطی	دفع زباله و پاک سازی	۲/۴۰	-۸/۹۶۱	۱/۳۰۹	/۰۰۰	-۱/۶۰۱	-۱/۷۳	-۱/۴۷
	پوشش گیاهی	۱/۷۱	-۳۱/۰۸۶	/۸۰۸	/۰۰۰	-۱/۲۸۶	-۱/۳۷	-۱/۲۰
مدیریتی	ارائه تسهیلات	۱/۶۹	-۳۰/۷۴۲	/۸۳۳	/۰۰۰	-۱/۳۱۲	-۱/۴۰	-۱/۲۳
	مشارکت مردم در طرح	۱/۹۰	-۲۱/۳۲۲	۱/۰۰۹	/۰۰۰	-۱/۱۰۲	-۱/۲۰	-۱/۰۰

منبع: (یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱)

با توجه به نتایج آزمون T، شاخص مدیریتی با کمترین میانگین (۱/۸۱) به عنوان بیشترین عامل تاثیر گذار در زیست پذیری بافت فرسوده شهر شیراز می‌باشد. در شاخص مدیریتی زیر شاخص ارائه تسهیلات کمترین امتیاز را به دست آورده است. در شاخص زیست محیطی با میانگین (۱/۹۵) به عنوان دومین عامل تاثیر گذار، زیر شاخص پوشش گیاهی کمترین امتیاز را بدست آورده است. نبود فضای سبز باعث ایجاد آلودگی، فضای جرم و جنایت و چهره نازیبایی را به منطقه می‌دهد. در شاخص اقتصادی با میانگین (۲/۳۹) زیر شاخص رونق و سر زندگی به عنوان عامل تاثیر گذار بر زیست پذیری بافت فرسوده می‌باشد. عواملی مانند آسایش، شبکه ارتباطی مناسب، خدمات و تجهیزات شهری بر رونق و سر زندگی بافت فرسوده تاثیر گذار خواهد بود. در شاخص اجتماعی با میانگین (۲/۱۴) امنیت کودکان و زنان به عنوان عامل تاثیر گذار بر زیست پذیری بافت فرسوده می‌باشد. امنیت به عنوان پر اهمیت ترین زیر شاخص در اجتماعی در زیست پذیری بافت فرسوده بوده است. نبود امنیت در محدوده بافت فرسوده باعث نارضایتی ساکنین شده و یکی از دلایل کاهش جمعیت ساکن محدوده بافت فرسوده می‌باشد. عدم تنوع کالبدی ابنیه و همچنین کمبود آنها در زیست پذیری بافت فرسوده تاثیر گذار بوده است. در شاخص کالبدی با میانگین (۲) ایمنی واحدهای مسکونی به عنوان مهم‌ترین مولفه نشان می‌دهد. اغلب معابر کمتر از ۶ متر عرض دارند و به هیچ وجه مناسب خدمات رسانی و زندگی شهری امروزی نیستند همین امر باعث شده است تا امر بهسازی و نوسازی با مشکل مواجه شود.

تحلیل رگرسیون گام به گام شاخص‌های زیست پذیری بافت فرسوده شهر شیراز (منطقه ۸)

با توجه به ضرایب رگرسیون در تمامی متغیرهای مربوط به زیر شاخص‌ها برابر با ضریب استاندارد beta و با توجه به سطح معنی داری این ضرایب که اختلاف قابل توجهی با متغیر دارد و به صورت گام به گام با یکدیگر بررسی شده‌اند، در نتیجه فرضیات مطرح شده تایید می‌گردد. اگر سطح معنی داری کمتر از ۵٪ باشد نشان می‌دهد که متغیر وابسته ما در این تاثیر معنی دار است. ضریب غیر استاندارد B جهت تاثیر رابطه مثبت و منفی می‌باشد.

جدول ۷. تاثیر گذاری مولفه‌ها بر شاخص‌های زیست پذیری بافت فرسوده

سطح معنی داری sig.	T	ضرایب غیر استاندارد			مولفه‌ها	شاخص‌ها
		ضریب استاندارد Beta	Std.Error	B		
/۰۰۰	۲۳/۴۱۵	/۷۶۹	/۳۳۲	۷/۷۸۵	میزان فشردگی ابنیه	کالبدی
/	/	/۰۷۹	/۰۰۰	۰۰۰/۱	ایمنی واحدهای مسکونی	

شاخص‌ها	مولفه‌ها	ضریب غیر استاندارد			T	سطح معنی داری sig.
		Beta	Std.Error	B		
اجتماعی	حس تعلق	/۸۱۷	/۱۵۱	۴/۱۵۸	۲۷/۵۷۴	/۰۰۰
	کیفیت تعاملات اجتماعی	/۲۰۲	/۰۴۷	۱/۰۵۹	۲۲/۳۰۹	/۰۰۰
اقتصادی	فرصت درآمدزایی	/۷۲۶	/۱۵۲	۳/۱۲۱	۲۰/۵۷۴	/۰۰۰
	رونق و سر زندگی	/۱۹۰	/۰۵۱	/۹۹۹	۱۹/۴۷۶	/۰۰۰
زیست محیطی	آلودگی کارگاهی	/۷۹۵	/۲۷۷	۷/۰۶۵	۲۵/۵۱۷	/۰۰۰
	پوشش گیاهی	/۱۰۸	/۱۶۵	۱/۳۳۶	۸/۱۰۶	/۰۰۰
مدیریتی	مشارکت مردم در طرح‌ها	/۸۲۵	/۱۲۰	۳/۴۰۵	۲۸/۴۶۲	/۰۰۰
	تسهیلات	/۲۰۰	/۰۰۰	۱/۰۰۰	/	/

منبع: یافته‌های تحقیق، (۱۴۰۱)

با توجه به جدول شماره (۷) در تاثیر گذاری مولفه‌ها بر شاخص‌های زیست پذیری بافت فرسوده، شاخص کالبدی (میزان فشردگی ابنیه و ایمنی واحد های مسکونی) در شاخص اجتماعی (حس تعلق و کیفیت تعاملات اجتماعی) در شاخص اقتصادی (فرصت های درآمدزایی و رونق و سر زندگی) در شاخص زیست محیطی (آلودگی کارگاهی و پوشش گیاهی) و در شاخص مدیریتی (مشارکت مردم در طرح‌ها و ارائه تسهیلات) تاثیر گذارترین مولفه‌ها بر شاخص‌های زیست پذیری در بافت فرسوده بوده‌اند. در تحلیل رگرسیونی در شاخص کالبدی میزان فشردگی ابنیه و وضعیت تراکم با ضریب بتای (۷۶۹) به عنوان بیشترین عوامل تاثیر گذار بر زیست پذیری بافت فرسوده می‌باشد. تخریب و از میان برداشتن کاربری‌های بی ارزش مانند ابنیه‌هایی که به طور کامل تخریب شده‌اند و یا ارزش تاریخی ندارند، می‌توانند بر میزان فشردگی ابنیه و تراکم آن کمک کند. کاهش میزان فشردگی و تراکم می‌تواند به امر خدمات رسانی به محدوده بافت فرسوده تاثیر به سزایی داشته باشد و وضعیت زیست پذیری را به سطح مطلوب برساند. در شاخص اجتماعی، حس تعلق به ساکنین به محله با ضریب بتای (۸۱۷) و تمایل ساکنان به سکونت در محله با ضریب بتای (۱۹۲) به عنوان مهم ترین عامل تاثیر گذار بر زیست پذیری بافت فرسوده می‌باشد. وجود فضای ناامن و خطر افتادن امینت ساکنین، حس تعلق و سر زندگی را از ساکنین سلب می‌کند. سرمایه گذاری در کاربری‌های مختلف مخصوصا فضای سبز و مراکز تجاری در کل محدوده بافت فرسوده عامل مهم در ایجاد حس تعلق و حس سر زندگی و همچنین تقویت روحیه افراد نقش بسزایی را ایفا می‌کند. تعاملات اجتماعی در محدوده بافت فرسوده موثرترین عامل در همبستگی اجتماعی می‌باشد. در شاخص اقتصادی میزان درآمد زایی در محله با ضریب بتای (۷۲۶) بیشترین و استاندارد های زندگی با ضریب (۱۸۸) کمترین امتیاز به عنوان عامل تاثیر گذار بر زیست پذیری در محدوده بافت فرسوده می‌باشد. وجود کاربری‌های مختلف در بافت فرسوده مانند رستوران‌ها و بوم گردی‌ها، هتل‌های سنتی و پارک‌ها و... می‌تواند به عنوان مهم ترین بخش درآمدزایی در بافت فرسوده باشد. بافت فرسوده به دلیل اهمیت بالای بافت تاریخی و هویت ساز مهم ترین منبع درآمدی می‌تواند باشد و دارای پتانسیل‌های درآمدزایی بسیاری می‌باشد که بی توجهی به بافت فرسوده باعث فرار سرمایه از این منطقه شهری شده است. در شاخص زیست محیطی آلودگی کارگاهی با ضریب (۷۹۵) بیشترین و دفع زباله و پاکسازی با ضریب (۱۱۱) کمترین امتیاز به عنوان مهم ترین عامل تاثیر گذار بر زیست پذیری در محدوده بافت فرسوده می‌باشد. دلیل وجود کارگاه‌های مختلف در محدوده بافت، بناهای فرسوده می‌باشد که از نظر اقتصادی به صرفه می‌باشد. همچنین بعضی از این کارگاه‌ها متعلق به ساکنین ملک می‌باشد که تغییر وضعیت داده و ملک خود را به کارگاه‌های تولیدی و تعمیراتی کوچک تبدیل کرده‌اند. می‌توان با ایجاد فضاهای سبز و پارک‌ها وضعیت آلودگی کارگاهی و آلودگی صوتی را بهبود بخشید و همچنین در نظر گرفتن مکان دیگری برای جابه جایی کارگاه‌های تولیدی یک امر مناسب می‌باشد. در شاخص مدیریتی مشارکت مردم در طرح‌های مربوط به بافت با ضریب بتای (۸۲۵) بیشترین و ارائه تسهیلات با ضریب بتای (۲۰۰) کمترین امتیاز به عنوان عامل تاثیر گذار بر زیست پذیری بافت فرسوده می‌باشد. اجرای طرح‌های مختلف در محدوده بافت فرسوده با مشارکت مردم و آگاهی آن‌ها می‌تواند در سرعت بخشیدن اجرای طرح کمک شایانی کند. مشارکت مردم و آگاهی به اجرای طرح‌های مختلف در محدوده بافت فرسوده به میزان رضایتمندی ساکنین کمک کرده و باعث شفاف سازی بهتر اجرای طرح‌ها می‌شود. دستگاه‌های ارائه دهنده خدمات می‌تواند با ارائه تسهیلات به ساکنین سهم آنها را در مشارکت طرح‌ها بیشتر کرده و خدمات عمومی را برای ساکنین با توجه به نیاز محدوده بافت فرسوده و شهروندان آن برنامه ریزی کند.

تحلیل AHP شاخص های زیست پذیری در منطقه بافت فرسوده

برای سنجش زیست پذیری محله ابتدا با روش AHP، الویت بندی و اهمیت هر شاخص تعیین می شود تا میزان تاثیرگذاری هر شاخص در زیست پذیری محله مشخص شو. نتیجه تحلیل AHP در شاخص های زیست پذیری نشان می دهد که شاخص اجتماعی با امتیاز (۳۰۶/)، شاخص کالبدی با امتیاز (۲۳۳/)، شاخص مدیریتی با امتیاز (۱۷۵/)، شاخص زیست محیطی با امتیاز (۱۶۱/) و شاخص اقتصادی با امتیاز (۰۹۹/) به ترتیب قرار گرفته اند. در جدول شماره (۸) زیر شاخص ها با الویت بندی AHP، و همچنین وزن شاخص ها مشخص شده است. در این جدول بالاترین و کم ترین وزن هر مولفه مربوط به شاخص ها مشخص شده است.

جدول ۸. تحلیل AHP شاخص های زیست پذیری در منطقه بافت فرسوده

شاخص ها	AHP زیر شاخص ها با الویت بندی	وزن شاخص ها
اجتماعی	تمایل به سکونت	۳۵۱/
	امنیت کودکان و زنان	۰۳۱/
کالبدی	وضعیت دسترسی	۱۷۰/
	تعداد پارکینگ ها	۰۲۲/
مدیریتی	نیروی متخصص	۲۳۹/
	ارائه تسهیلات	۰۸۸/
زیست محیطی	پوشش گیاهی	۲۲۹/
	آلودگی کارگاهی	۰۶۶/
اقتصادی	فرصت درآمدزایی	۳۵۶/
	مسکن مقرون به صرفه	۲۵/

منبع: (یافته های تحقیق، ۱۴۰۱)

در شاخص اجتماعی تمایل به سکونت با وزن (۳۵۱/) بالاترین و امنیت کودکان و زنان با وزن (۰۳۱/) کمترین وزن را به خود اختصاص داده اند. هیچ کدام یک از ساکنان از وضعیت امنیت در منطقه رضایت کافی را نداشتند. وجود معاندان، افراد ناشناس و مهاجرین افغان از دلایلی است که تمایل به سکونت ساکنین را کاهش داده و امنیت ساکنین را به خطر انداخته است. در شاخص کالبدی وضعیت دسترسی با وزن (۱۷۰/) بیشترین و تعداد پارکینگ ها با وزن (۰۲۲/) کمترین وزن را به خود اختصاص داده است. وجود معابر با عرض کمتر از ۶ متر وضعیت دسترسی را به درون بافت با مشکل مواجه کرده است و خدمات رسانی به این محدوده مشکل می باشد. با توجه به اینکه منطقه ۸ شهر شهر شیراز به عنوان منطقه تجاری شمرده می شود، اما نبود پارکینگ در این محدوده برای شهروندان مشکلاتی را به وجود آورده است. کاربری های بی ارزش و مخروبه می تواند تا حد زیادی مشکل پارکینگ این منطقه تاریخی را بر طرف کند. سرمایه گذاری بخش خصوصی با همکاری سازمان های دولتی برای احداث پارکینگ طبقاتی یکی دیگر از راهکارها می باشد. در شاخص مدیریتی نیروی متخصص با وزن (۲۳۹/) بیشترین و ارائه تسهیلات با وزن (۰۸۸/) کمترین امتیاز را به خود اختصاص داده اند. وجود نیروی متخصص در تصمیم گیری مشکلات بافت فرسوده می تواند کمک شایانی به این منطقه کند. نگاه تخصصی به وسیله کارشناسان می تواند مشکلات را تا حد زیادی برطرف کند. ارائه تسهیلات مناسب و به اندازه کافی می تواند به ساکنین اجازه دهد تا در بهسازی و نوسازی سرعت عمل بخشیده و سراپا نگه داشتن بافت فرسوده کمک کند تا این منطقه تاریخی با هویت و با صلابت به زندگی خود ادامه دهد. در شاخص زیست محیطی پوشش گیاهی با وزن (۲۲۹/) بیشترین و آلودگی کارگاهی با وزن (۰۶۶/) کمترین را به خود اختصاص داده اند. متأسفانه وضعیت پوشش گیاهی در بافت فرسوده وضعیت خوبی ندارد. نبود فضاهای سبز زیبایی را از بافت فرسوده گرفته است. ایجاد فضاهای سبز می تواند شادابی برای ساکنین، کاهش آلودگی، حس سرزندگی را برای ساکنین به همراه داشته باشد. تغییر کاربری ها به فعالیت های کارگاهی، وجود مغازه های فرسوده یکی از مشکلات دیگر می باشد. سر و صدای ناشی از این فعالیت ها آرامش ساکنین را زیر سوال برده است. جایجایی این فعالیت های خورد و کوچک و ایجاد فضاهای مناسب و کافی با صرفه اقتصادی می تواند راهکاری برای ایجاد آرامش باشد. در شاخص اقتصادی فرصت های درآمدزایی با وزن (۳۵۶/) بیشترین و مسکن مقرون به صرفه با وزن (۰۲۵/) کمترین را به خود اختصاص داده اند. با وجود پتانسیل های درآمدی در محدوده بافت فرسوده می طلبد که سرمایه گذاران بخش دولتی و خصوصی به این محدوده توجه نشان دهند. وجود اماکن تاریخی ارزشمند و اماکن مذهبی و وجود خانه های تاریخی شرایط ایجاد فرصت های درآمد زایی را برای محدوده بافت فرسوده ایجاد کند. احداث بوم گردی ها و رستوران های سنتی و هتل های سنتی و فضاهای تفریحی و گردشگری از راهکارهای درآمدزایی می باشد. وجود خانه های قدیمی

با سازه‌های ضعیف و نامناسب فرصت برای اجاره مسکن‌های مقرون به صرفه را ایجاد کرده است. بافت فرسوده به یک اقامتگاه موقت تبدیل شده است. اجاره دادن مسکن‌ها برای مدت ۶ ماه تا ۱ یکسال باعث ایجاد فرسودگی بیشتر و از بین رفتن به مرور زمان بناها شده است. شهروندان برای مدت کوتاهی مسکنی را اجاره کرده و بعد از آن محل سکونت خود را ترک می‌کنند. بیشترین ساکنان محدوده بافت مهاجران افغان و افراد ضعیف می‌باشند که به ناچار در آن زندگی می‌کنند. تخصیص مواد و مصالح ارزان از سوی سازمان‌های دولتی می‌تواند به امر بهسازی بناهای بافت فرسوده کمک کند.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

با توجه به نتایجی که در تحلیل پرسشنامه‌ها و همچنین ارزیابی و مقایسه آنها با معیارهای زیست‌پذیری در بافت فرسوده انجام شده، می‌توان به این نتیجه رسید که خدمات نوسازی و بهسازی در محدوده بافت فرسوده شهر شیراز (منطقه ۸) به خوبی انجام نمی‌شود و همچنان این محدوده با معیارهای زیست‌پذیری و رسیدن به یک سطح استاندارد از کیفیت شهری برای شهروندان فاصله بسیاری دارد. توجه جدی مدیریت شهری و مسئولین زیربنا برای بهبود و ارتقای وضعیت ابعاد زیست‌پذیری (اجتماعی، کالبدی، اقتصادی، مدیریتی و زیست‌محیطی) در منطقه ۸ شهر شیراز به عنوان محدوده بافت فرسوده می‌باشد. راهبرد تاکید بر بهسازی و نوسازی بافت فرسوده و توجه جدی به ایمنی واحدهای مسکونی در برابر مخاطرات طبیعی مانند زلزله و تخریب جدی ابنیه به دلیل بالا بودن عمر آنها و مصالح کم دوام، امکان ریزش جداره‌ها در معابر کم عرض و عدم امداد رسانی به موقع، از مشکلات این محدوده می‌باشد. کمبود امکانات و دسترسی عموم به فضای سبز و از بین رفتن به مرور زمان پوشش گیاهی در پی تغییر کاربری‌ها چهره محدوده بافت را زشت و نا زیبا کرده و رونق و سرزندگی و حس تعلق را در بین ساکنان بافت از بین برده و باعث مهاجرت آنها و تشدید بیشتر مهاجران خارجی (از جمله افغان و معتادان و...) به این محدوده شده و حس ناامنی را برای اکثریت ساکنان به وجود آورده است.

زیست‌پذیری شهری یک گفتمان نیرومند در توسعه شهری و طراحی شهری را منعکس می‌کند که در ادبیات برنامه‌ریزی شهری مرسوم است. زیست‌پذیری به دنبال یک رابطه ایده‌آل بین محیط زیست شهری و زندگی اجتماعی که آن را پایدار می‌کند وجود دارد. اجتماعات زیست‌پذیر باید خیابان‌های امن و فضاهای عمومی و شخصی که به جان بخشیدن به اجتماع کمک می‌کند را داشته باشد. زیست‌پذیری بافت‌های فرسوده شهری مهم‌ترین مسئله امروز شهرهای با تراکم بالا می‌باشد. بافت‌های فرسوده شهری بخش‌هایی از بافت‌های شهری است که کیفیت‌های کالبدی و کارکردی آن کاهش یافته و مختل گردیده است. بافت قدیم به عنوان شبکه بهم پیچیده روابط کالبدی به یادگار مانده از نسل‌های پیشین نشان دهنده نظام اجتماعی خاصی است که در قدیم وجود داشته است. در همین راستا این پژوهش زیست‌پذیری بافت فرسوده شهر شیراز را ارزیابی و تحلیل نموده است. نتایج حاصل از آزمون T تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که سطح معنی‌داری ابعاد کالبدی، اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و مدیریتی منطقه ۸ شهر شیراز به عنوان بافت فرسوده از مقدار ۰.۰۵٪ کمتر شده است. این بدان معنی است که میانگین ابعاد ذکر شده اختلاف معنی‌داری با وضعیت مطلوب دارند. با توجه به مقادیر دو ستون حد بالا و حد پایین که هر دو منفی هستند و میانگین این شاخص‌ها کمتر از مقدار متوسط ۳ است در نتیجه سطح اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی، کالبدی و مدیریتی در منطقه بافت فرسوده از نظر جامعه آماری وضعیت قابل قبولی ندارد و دارای سطح مطلوبی نمی‌باشد. نتایج میانگین آزمون T تک نمونه‌ای در شاخص اقتصادی (۲/۳۹) با بیشترین میانگین، شاخص اجتماعی (۲/۱۴)، شاخص کالبدی (۲)، شاخص زیست‌محیطی (۱/۹۵)، شاخص مدیریتی (۱/۸۱) با کمترین میانگین به خود اختصاص داده‌اند.

نتایج تحلیل مدل رگرسیون گام به گام برای بررسی شاخص‌های مورد مطالعه جهت بررسی زیست‌پذیری محدوده بافت فرسوده نشان می‌دهد که شاخص کالبدی، میزان فشردگی ابنیه مسکونی و ریزدانه‌گی قطعات به عنوان اولین زیر شاخص با بیشترین تاثیر گذاری مورد توجه می‌باشد. کاهش میزان فشردگی و تراکم می‌تواند به امر خدمات رسانی به محله تاثیر بسزایی داشته باشد. ایجاد کاربری‌های مورد نیاز رفاه عمومی مانند فضای سبز، کاربری ورزشی و گذران اوقات فراغت در مکان‌های مناسب و زمین‌های بایر و یا ملک‌هایی که مالکان آنها قصد فروش دارند، می‌تواند به این امر کمک کند و وضعیت زیست‌پذیری را به سطح مطلوب برساند. در شاخص اجتماعی حس تعلق ساکنین به محله و امنیت اجتماعی با بیشترین تاثیر گذاری به عنوان مهم‌ترین مسئله مورد توجه قرار گرفته است. ارتقا امنیت فضایی برای کودکان و زنان (استقرار کیوسک نیروی انتظامی و گشت پلیس در محله و جلوگیری از پرسه زدن معتادان در محله) می‌تواند راهکاری برای بهبود این وضعیت باشد. تعاملات اجتماعی در محدوده بافت فرسوده موثرترین عامل در همبستگی اجتماعی می‌باشد. در شاخص اقتصادی میزان فرصت‌های درآمد زایی در محله با بیشترین تاثیر گذاری مورد توجه قرار گرفته است. با توجه به اینکه بافت‌های فرسوده هویت تاریخی طولانی یک شهر می‌باشد دارای پتانسیل‌های قوی می‌باشد. تبدیل شدن بافت فرسوده به یک دهکده تاریخی و گردشگری، می‌تواند از سرتاسر دنیا، گردشگران خارجی و داخلی به سمت خود روانه کند که بافت فرسوده شهر شیراز دارای تمامی پتانسیل‌های تبدیل شدن به یک دهکده تاریخی، گردشگری را دارا می‌باشد که نیاز به توجه مسئولین مربوطه به این منطقه شهری مهم می‌باشد. ساماندهی سیما و منظر شهری

و بهره گیری از اصول معماری و شهرسازی اسلامی می تواند جانی دوباره به بافت فرسوده دهد و هویت و فرهنگ معماری اسلامی را زنده کند. در شاخص زیست محیطی آلودگی کارگاهی و آلودگی صوتی با بیشترین تاثیر گذاری مورد توجه قرار گرفته است. مشکل فاضلاب در محدوده بافت فرسوده به دلیل پایین بودن منطقه ۸ (محدوده بافت فرسوده) مخصوصا محله سنگ سیاه و سر دزک که از بقیه سطح شهر پایین تر می باشد و مشکلات فاضلاب را در این محدوده به وجود آورده است که می توان به وسیله زهکشی آن را کاهش داد. در شاخص مدیریتی مشارکت مردم در طرحها و هماهنگی و مدیریت با بیشترین تاثیر گذاری مورد توجه قرار گرفته است.

نتایج تحلیل مدل سلسله مراتبی AHP برای بررسی وضعیت شاخصهای مورد مطالعه جهت بررسی زیست پذیری محدوده بافت فرسوده نشان می دهد که شاخص اجتماعی با امتیاز (۳/۶) در مرحله اول و شاخص کالبدی با امتیاز (۲/۳۳) در مرحله دوم و شاخص مدیریتی با امتیاز (۱۷۵)، در مرحله سوم، شاخص زیست محیطی با امتیاز (۱۶۱)، در مرحله چهارم و شاخص اقتصادی با امتیاز (۰۹۹) در مرحله آخر قرار گرفته است. در شاخص اجتماعی توجه به میزان مشارکت با وزن (۲۰۳) در ردیف اول و امنیت کودکان و زنان با (۱۰۳۱) در ردیف آخر قرار می گیرد که کمترین وزن را به خود اختصاص داده است. در شاخص کالبدی وضعیت دسترسی با وزن (۱۷۰) در مرحله اول و تعداد پارکینگها با کمترین وزن (۲۲) در آخرین ردیف قرار گرفته است. در شاخص مدیریتی نیروی متخصص با وزن (۲۳۹) در مرحله اول و ارائه تسهیلات و خدمات مانند وام با وزن (۰۸۸) در مرحله آخر با کمترین وزن قرار گرفته است. در شاخص زیست محیطی ترافیک در محله با وزن (۳۵۹) و آلودگی کارگاهی با وزن (۰۶۶) با کمترین وزن در مرحله آخر قرار گرفته است. در شاخص اقتصادی فرصت‌های درآمدزایی با وزن (۳۵۶) و مسکن مقرون به صرفه (۰۲۵) با کمترین وزن در مرحله آخر قرار گرفته است. در نتیجه برای برون رفت از مشکلات در زمینه‌های مختلف در محدوده بافت فرسوده، می‌توان کاربری‌های مختلف در بافت فرسوده مانند رستوران‌ها، بوم گردی‌ها، امکانات ورزشی (سالن های ورزشی، استخرها، زمین های فوتبال و ...)، فضای سبز در کل محدوده همراه با وسایل تفریحی و بازی و... و همچنین برای کاهش ترافیک در محور های اصلی با گشایش کالبدی در مسیر های درون بافت و عریض کردن کوچه‌های با عرض کمتر از ۶ متر در نظر گرفت. با توجه به امتیاز دهی شاخص‌ها در پرسشنامه در وضعیت زیست‌پذیری بافت فرسوده به این نتیجه می‌رسیم که در شاخص اجتماعی، میزان امنیت کودکان و زنان و امنیت اجتماعی (فضای جرم و جنایت) دارای وضعیت خیلی ضعیف و ضعیف می‌باشد. در شاخص کالبدی ایمنی واحدهای مسکونی در برابر مخاطرات، دسترسی به خدمات و امکانات تفریحی و کیفیت ابنیه از لحاظ فرسودگی و دوام و وضعیت نفوذ پذیری و دسترسی به فضاهای دورن بافت، وجود کاربری‌های مخروبه و متروکه دارای وضعیت خیلی ضعیف و ضعیف می‌باشد. در شاخص مدیریتی ابعاد تسهیلات مالی مانند وام شفاف سازی طرح‌ها و هماهنگی بین مراکز سازمان‌ها و علاقه مردم به مشارکت در طرح‌ها و رعایت عدالت در منافع مردم و وجود نیروی متخصص در بدنه بافت دارای وضعیت خیلی ضعیف و ضعیفی می‌باشد. شاخص اقتصادی مشارکت مردم و دولت رای سرمایه گذاری در بهسازی و رونق و سر زندگی در مرحله خیلی ضعیف و ضعیفی می‌باشد. یکی از علل اصلی مشکلات بافت قدیم در اکثر شهرها عدم انطباق بافت قدیم با نیازهای امروزی می‌باشد. یکی از مشکلات، کالبد این بافت‌ها می‌باشد که به دلیل فرسودگی و تنگی معابر، خدمات و تسهیلات جدید به آن مشکل است. امنیت اجتماعی ساکنان و افزایش مشارکت و ایفای نقش ساکنین در ارتقای زیست پذیری از ابعاد اجتماعی می‌باشد که به محدوده بافت فرسوده مهم تلقی می‌شود و در زمینه اقتصادی جذب سرمایه برای ایجاد رونق بخشیدن به بازار گردشگری در محدوده بافت می تواند توجه سرمایه‌داران را به خود جذب کند. بافت فرسوده شهر شیراز از نظر کالبدی، اقتصادی و اجتماعی با فرسودگی فزاینده‌ای روبه رو می‌باشد. یکی از دلایل اصلی به خاطر نبود انگیزه برای بهسازی و نوسازی در بافت می‌باشد و مجموع این عوامل باعث مهاجرت افراد ساکن بومی و ساکن شدن افراد غیر بومی مخصوصا افغان‌ها در محدوده، امنیت اجتماعی بافت را تحت تاثیر قرار داده است.

ملاحظات اخلاقی:

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی: هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان تامین شد.

تعارض منافع: بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

- Ahmadi, M. (2008). Globalization and urban sustainability. Humanities Research and Development Institute Publications. [In Persian]
- Ali Akbari, I. (2012). Pathology of livability meta-research on the scale of Iranian metropolises. Quarterly Journal of Urban-Regional Planning, 10(35), 85–106. <https://doi.org/10.22111/gaij.2020.5454> [In Persian].

- Arvin, M., Farhadi, K. H., Ahmad, A., & Miri, E. (2018). Evaluation of urban livability indicators and residents' perceptions: Case study of Ahvaz city. *Journal of Urban Planning Knowledge*, 2(21), 1–17. <https://doi.org/10.22124/upk.2018.8718.1003> [In Persian].
- Azimi Aqdash, M. (2021). *The concept of city, urban development and urban planning*. Nawavar Publications. [In Persian].
- Bandar Abad, A. R. (2009). *Livable city: From basics to meanings* (1st ed.). Azarkash Publications. [In Persian].
- Barton, H., Grant, M., & Guise, R. (2003). *Shaping neighbourhoods: A guide for health, sustainability, and vitality*. Spon Press.
- Charani, F. (2019). Strategic management of revitalizing dilapidated infrastructure with a sustainable development approach.
- Cheshmi, M., Hqzad, A. & , Ramezanipour, M. and Ebrahimi, L. (2020). Investigation of Livability Indices in historical and Worn-Out Texture of Urban Neighborhoods Case study: District 12 of Tehran Metropolis. *Sustainable city*, 3(3), 87-101. <https://doi.org/10.22034/jsc.2020.210506.1160> [In Persian].
- Daneshvar, T. (2002). Physical planning and regional planning in Iran. Azaraksh Publications. [In Persian]
- Dadashpour, H., Azizi, D., & Asgharzade, P. (2017). Evaluating the livable capacity of urban neighborhoods in Tehran: A case study of Harandi, Takhti, and Kosar neighborhoods. *Journal of Geography and Urban Space Development*, 3(2), 1–22. <https://doi.org/10.22067/gusd.v3i2.50303> [In Persian]
- Farjam, R. (2016). Analysis of factors affecting environmental degradation in the central part of cities: Case study of Shiraz metropolitan area. *Regional Planning Quarterly*, 7(26), 1–19. <https://doi.org/11.22116/2016.1958>. [In Persian]
- Fathi, R. (2017). Organizing dilapidated urban fabric with an approach to increasing sustainability in the quality of life of residents: Case study of dilapidated urban fabric of Amol. *Journal of Urban Management*, 10. <https://doi.org/12.25103/2017.1123>. [In Persian]
- General Economic and Finance Affairs Department of Fars Province, Economic Deputy. (2016). Annual economic report of Fars Province. Takht Jamshid Publications. [In Persian]
- Gholami, Y., Baaghideh Roudi, N., Hosseini, S. A., & Mousavi, S. A. (2019). Management and planning of old and dilapidated urban textures: Urban renovation and improvement in Iran and the world. University Professors' Publications. [In Persian]
- Golshani, M. (2018). *Statistics in urban development* (10th ed.). Special Urban Planning. [In Persian]
- Guidance, M. T., & Shah Hosseini, P. (2002). *The process of planning the city of Weyren*. Samt Publications. [In Persian]
- Habibi, S. M. (2018). *From the stream to the city: A historical study of the concept of the city and the physical characteristics of its thought and effect*. Tehran University Publishing Institute. [In Persian]
- Hatami Nejad, H., Khosravi Kordestani, F., & Tabei, N. (2017). *An introduction to urban liveability: New strategies in urban planning*. Arad Ketab Publications. [In Persian]
- Hafeznia, M. R. (2007). *An introduction to humanities research methods* (13th ed.). Printing and Publishing Organization of the Ministry of Culture and Islamic Guidance. [In Persian]
- Hashemi Tabatabaei, S. (2011). Classification of soil type using shear wave velocity in the vast city of Shiraz based on building regulations. *Journal of Building and Housing Research*, 21(82), 215–222. [In Persian]
- Heidari, M. N. (2018). Typological analysis of the livability approach in dilapidated urban fabric: Case study of dilapidated fabric of Zanjan city. *Journal of Urban Studies*, 1(1), 1–24. doi: <https://doi.org/10.22103/JUSG.2018.1963>. [In Persian]
- Heidari, M. (2017). Locating crisis management bases in historical urban contexts: Case study of historical context of Shiraz city. *Journal of Urban Management*, 9(3), 27–34. <https://doi.org/10.22213/2017.1356>. [In Persian]
- Hosseini, M. H., Qazi Saeed, S., & Heda, S. (2019). Analysis of population trends in settlements around the city of Shiraz: Kaftarak and Qarabagh. *Journal of Regional Studies*, 103–104, 1–25. <https://doi.org/10.21104/2019.1943>. [In Persian]
- Jani, D. (2017). Analysis of factors affecting the development of urban neighborhoods from the perspective of spatial justice: Comparative comparison of Eram and Abivardi neighborhoods in Shiraz city. *Regional Planning Quarterly*, 8(29), 1–23. . <https://doi.org/10.1016/j.foar.2017.03.002> [In Persian]
- Jahanshahi, E. M. H. (2003). Dilapidated fabric and urban problems. *Journal of Urban Development Courage*, 4 [In Persian].
- Kashef, M. (2016). Urban livability across disciplinary and professional boundaries. *Frontiers of Architectural Research*, 5(2), 239–253. <https://doi.org/10.1016/j.foar.2016.03.003>.
- Khamer, G. A. (2013). *Principles and foundations of urban geography*. Qos Publication.
- Khazainejad, F. (2016). Urban livability: Concept, principles, dimensions, and indicators. *Research in the Geography of Urban Planning*, 4, 20–50. <https://doi.org/10.22059/jurbangeo.2016.58120> [In Persian]
- Meshkini, A., & Mahdnejad, H. (2013). *The nature of the cry of paramodern models in urban planning*. Tehran: Omid Enghelab Publications. [In Persian]

- Mirzaei Khandabi, F. (2017). Analysis of livability in the dilapidated urban fabric of Isfahan with emphasis on urban development strategy. *Quarterly Journal of Economics in Urban Management*, 33–50. <https://doi.org/11.22103/2017.1463>. [In Persian]
- Mohammadi Deh Cheshmeh, P. (2019). Developing strategic strategies for the livability of Shahrekord based on the role of urban management. *Journal of Urban Management*, 1(4), 81–96. <https://doi.org/10.52547/sdge.2.2.84> [In Persian]
- Morris, J. (2019). *History of city form to the Industrial Revolution (15th ed.)*. Iran University of Science and Technology Publications.
- Nazarian, A. (2017). *The dynamics of the urban system in Iran*. Mobtekaran Publications. [In Persian]
- Nadim, M. (2013). Representation of the evolution of several urban elements in the city of Shiraz in the first half of the twentieth century based on the analysis of several photographs. *Journal of Anthropology*, 11(19), 1–22. [In Persian].
- Naghizadeh, M. (2015). *Urban design, municipal urbanization, and urbanization (1st ed.)*. Imam Reza International University Scientific Publications Center. [In Persian].
- Office of Planning and Budget. (2017). *Neighborhood planning of Shiraz city with a homogeneous and balanced development approach*. Shiraz Municipality. [In Persian].
- Pak Fetrat, A. (2016). Evaluation of the status and development of urban green space in Shiraz towards sustainable development using a standards-based approach. *Quarterly Journal of Regional Planning*, 8(29), 1–21. <https://doi.org/10.21102/2016.1256>. [In Persian].
- Pandey, R. U., Garg, Y. K., & Bharat, A. (2013). Understanding qualitative conceptions of livability: An Indian perspective. *International Journal of Research in Engineering and Technology*, 2(12), 64–70. <https://doi.org/10.15623/IJRET.2013.0212064>
- Rahnama, M., Naeem, Q. M., Hamidi, S., & Hosseini, S. M. (2019). Evaluation and measurement of urban livability in the metropolis of Ahvaz. *Quarterly Journal of Sustainable City*, 2(2), 1–17. <https://doi.org/10.22034/jsc.2019.197229.1090> [In Persian].
- Razavian, M. T., Mohammadi, K., & Abubakri, T. (2013). *Dilapidated urban spaces: Renovation and improvement planning (2nd ed.)*. Qods Razavi Publications. [In Persian].
- Rahimi, M. R., Zakarian, M., & Rezaian Firouzabadi, M. H. (2017). *Strategic plan for dilapidated urban areas with emphasis on public participation (2nd ed.)*. Shahad Alam Publications. [In Persian].
- Rezaei, N. (2019). Organizing the dilapidated urban fabric: Case study of Shiraz city. *Journal of Urban Studies*, 2(2), 129–156. <https://doi.org/20.1001.1.22287485.1391.2.2.7.9> [In Persian].
- Rezaei, N. (2012). Organizing dilapidated urban fabric. *Specialized Scientific Journal of Spatial Planning*, 2(2), 56–129.
- Rezqi, M., & Rezqi, K. (2016). *Analysis of urban spaces (2nd ed.)*. First and Last Editions. [In Persian].
- Sharifi, A., & Maleki, M. (2019). *Worn and inefficient urban fabric*. Zagro Publications. [In Persian].
- Shekouei, H. (2008). *New perspectives on urban geography*. Samt Publications. [In Persian].
- Pakzad, J. (2018). *Sayyid thoughts in urban planning (1): From aspiration to reality*. Armanshahr Publications. [In Persian].
- Paul, A., & Sen, J. (2018). Livability assessment within a metropolis based on the impact of integrated urban geographic factors (IUGFs) on clustering urban centers of Kolkata. *Cities*, 74, 142–150. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2017.11.001>
- Shia, I. (2019). *An introduction to the basics of city planning (39th ed.)*. Iran University of Science and Technology Publishing Center. [In Persian].
- Saeedi, A., Shia, I., Saeednia, A., & Ganji, M. H. (2008). *Encyclopedia of urban and rural management*. Publications of the Iranian Municipality and Rural Development Organization. [In Persian].
- Shamai, A. (2017). Analysis of factors affecting the livability of dilapidated urban fabric: Case study of dilapidated urban fabric of Zanjan center. *Journal of Urban Studies*, 17(520), 1–25. <https://doi.org/10.24101/2017.1135>. [In Persian].
- Shamai, A., & Pourahmad, A. (2005). *Urban improvement and renovation from the perspective of geography*. University of Tehran Press. [In Persian].
- Shamaei, A., Sasanpour, F., Soleimani, M., Ahadnejad, M. and Heidari, T. (2016). The Analysis of Livability in Urban Distressed Areas: old textures of Zanjan (A Case Study). *Human Geography Research*, 48(4), 783-799. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2016.53481> [In Persian].
- Tavassoli, M., & Bonadi, N. (2007). *Urban space design*. Iranian Center for Urban Planning and Architecture Studies and Research. [In Persian].
- Tavassoli, M. (2003). *Principles and methods of urban design and residential spaces in Iran*. Tehran: Study Center. [In Persian].
- Taleshi, M., & Nasiri, P. (2019). *Statistical analysis in rural planning (2nd ed.)*. Payam Noor University Publications. [In Persian].

- Yang, S. (2011). *A livable city study in China using structural equation models* (Master's thesis). Department of Statistics, Uppsala University.
- Yassin, H. H. (2019). Livable city: An approach to pedestrianization through tactical urbanism. *Alexandria Engineering Journal*, 58 (1), 251-259. [In Persian].
- Yang s. (2011) A Livable City Study In Chin Using Structural Equation Models, Department Of Statistics Uppsala University.
- Un-Habitat:urbanization and development :emerging futures.
- Wheeler, (2001), Planning Sustainable and livability cities, Stephen Barton, H., Grant, M.,& Guise, R. (2003). *Shaping Neighbourhoods: A guid for Health Sustainability and Vita*.